

TÜRKİYE’DE PİLOTAJ VE HAVA TRAFİK KONTROL ALANINDA EĞİTİM VEREN ÜNİVERSİTELERİN İNGİLİZCE DERS İÇERİKLERİNİN ICAO DİL YETERLİLİK KRİTERLERİNE GÖRE İNCELENMESİ

Mehmet Emin Uslu¹

¹MSÜ Hava Astsubay Meslek Yüksekokulu, eminusluu@gmail.com

DOI: [10.23890/SUHAD.2018.0105](https://doi.org/10.23890/SUHAD.2018.0105)

ÖZET

Havacılık alanında meydana gelen kazalara yol açan olaylar incelendiğinde uçuş mürettebatının ve hava trafik kontrolörlerinin yetersiz İngilizce düzeylerinden kaynaklanan iletişim probleminin önemli bir role sahip olduğu görülmektedir. Birçok havacılık kazası ve olayında iletişimin rolü konusundaki endişeler uzun süredir dile getirilmektedir. ICAO Kaza/Olay Veri Raporlama Sistemi (ADREP) veri tabanında yer alan birçok ölümcül veya ölümcül olmayan kazalarda “dil engeli” bir faktör olarak gösterilmektedir. Bu kapsamda Mart 2003’te ICAO Konseyi tarafından dil yeterlilik kriterleri ortaya konulmuş ve 2004 yılında dil yeterlilik eğitimleri ve testiyle ilgili çeşitli hükümleri içeren ICAO Dil Yeterlilik Kriterleri Kılavuzu yayınlanmıştır. Bu kriterlere göre, pilotlar ve hava trafik kontrolörleri rutin iletişim durumlarından anlık oluşabilecek acil ve rutin dışı durumlara kadar gerekli olan iletişim becerisine sahip olabilmeleri için en az Operasyonel Seviye (Seviye 4) düzeyinde İngilizce yeterlilik seviyesine sahip olmalıdır. Ülkemizde ise Sivil Havacılık Genel Müdürlüğü (SHGM) tüm pilot ve hava trafik kontrolörlerinin Operasyonel Seviye (Seviye 4) düzeyinde İngilizce yeterliliğine sahip olmaları gerekliliğine dair tasarımı 18 Şubat 2011 tarihinde yürürlüğe koymuştur. Bu araştırmanın amacı ICAO tarafından belirtilen dil yeterlilik kriterleri kapsamında Türkiye’de pilotaj ve hava trafik kontrol alanında eğitim veren üniversitelerde uygulanan İngilizce ders içeriklerinin analizini yaparak var olan durumu incelemektir. Araştırma verileri nitel araştırma yöntemlerinden olan doküman incelemesi yoluyla toplanmış ve içerik analizi yolu ile çözümlenmiştir. Araştırmanın evrenini Türkiye’de havacılık alanında eğitim veren yükseköğretim kurumları oluştururken; örneklemini pilotaj ve hava trafik kontrol alanında eğitim veren kurumlar oluşturmuştur.

Anahtar Kelimeler: Uluslararası Sivil Havacılık Örgütü (ICAO), dil yeterlilik kriterleri, Operasyonel Seviye (Seviye 4), içerik odaklı İngilizce müfredatı

ANALYSIS OF ENGLISH LESSON CONTENTS APPLIED IN THE UNIVERSITIES THAT PROVIDE PILOTAGE AND AIR TRAFFIC CONTROLLER TRAINING IN TURKEY ACCORDING TO ICAO LANGUAGE PROFICIENCY CRITERIA

ABSTRACT

When the events that led to the accidents in the field of aviation were examined, communication problems of the flight crew and air traffic controllers resulting from insufficient level of English seem to have an important role. In many aviation accidents and incidents, concerns about the role of communication have been expressed for a long time. On ICAO Accident / Incident Data Reporting System (ADREP) database, "language barrier" is shown as a factor for many fatal or nonfatal accidents. Within this scope, the ICAO Council set out language competency criteria in March 2003 and the ICAO Language Proficiency Requirements Guide which contains various provisions relating to language proficiency training and testing was published in 2004. According to these criteria, pilots and air traffic controllers must have at least Operational Level 4 English level in order to have necessary skills so that they can handle from routine to emergency and non-routine situations. On 18 February 2011, Directorate General of Civil Aviation (SHGM) enforced the regulation that all pilots and air traffic controllers need to pass the Operational Level 4 exam. The aim of this research is to analyze the English lesson contents applied in higher education institutions that provide education in the field of pilotage and air traffic control in Turkey within the scope of the language proficiency criteria set by ICAO. The research data were collected through the document review which is one of the qualitative research methods and analyzed by content analysis. While the target population of the research is the higher education institutions that provide education in the field of aviation in Turkey, the institutions that provide pilot and air traffic controller training constitute the sample.

Keywords: International Civil Aviation Organization (ICAO), language proficiency criteria, Operational Level 4, content-based English syllabus

1. GİRİŞ

1.1. Dil Yeterliliği

Dil yeterliliği sadece dilbilgisi kurallarının, kelime anlamlarının veya kelimelerin nasıl telaffuz edildiğinin bilinmesi değildir. Yeterlilik tüm bu bilginin farklı beceri ve yeteneklerle etkileşimi sonucu ortaya çıkar. Bu nedenle dil eğitimi diğer alanlardan büyük farklılık göstermektedir. Dil yeterliliği sözlü ve yazılı dil yeterliliği olarak ikiye ayrılabilir. Sözlü dil yeterliliği;

- Öğrenilen bilginin basitçe üretilmesi veya kullanılması yerine yetkinliklere dayalı bir performans ortaya koymaktır.
- İletişim becerisini oluşturan bir kısım alt becerilerin eşzamanlı uyumu sonucu ortaya çıkan karmaşık bir performans becerisidir. Bu alt beceriler şunlardır:
 - Depolanmış kelime ve kelime gruplarının aktivasyonu,
 - Öğrenilmiş dilbilgisi kurallarının aktivasyonu,
 - Anlamli bir ses akışı oluşturan sesleri ve ses tonlarını algılama ve ifade etme,
 - İnteraktif iletişim bağlamında sosyal, kültürel ve mesleki normları düzenleme.

Bu alt becerilerin başarıyla uyumu iletişim yeterliliğini oluşturur. Dil yeterliliğini diğer becerilerden ayrı düşünmek mümkün değildir (Krashen 1982, 78).

1.2. İletişimsel Yetkinlik

1980'lerde dilbilimciler tarafından geliştirilen tanıma göre iletişimsel yetkinlik dilsel, sosyolojik ve pragmatik yeterlilikleri içermektedir. Dilsel yeterlik belirli bir dil veya dillere ait bilginin bilinmesi ve dil özelliklerinin anlamli olarak kullanılması anlamına gelmektedir. Sosyal yeterlilik dilin kullanıldığı sosyal bağlamı anlama yeterliliği anlamına gelmektedir. Pragmatik yeterlik ise;

- İçinde bulunulan sosyal bağlama uygun olarak iletişim kurmak için ihtiyaç duyulan stratejik yetkinliği,
- Tutarlı ve anlamli içerik oluşturmak için cümle ve sözleri birleştirme yeteneğini ifade eden söylem yetkinliğini,
- Konuyla ilgili kuralları bilen ve bunlardan yararlanma becerisini ifade eden işlevsel yetkinliği,
- Gerçek ortamda kullanılan dilin sonuçlarının değerlendirilmesi yetkinliğini içermektedir.

Tüm bu yetkinlikler dil yeterliği için gerekli olan zihinsel ve fiziksel yapılarıdır ve her zaman doğrudan gözlenemeyip bireylerin dil performanslarının gözlemlenmesi sonucu ortaya çıkartılabilir. Ayrıca, dikkat seviyesi, içinde bulunulan duygu durumu, stres ve kaygı düzeyi ve motivasyon gibi faktörler de bireyin ortaya koyduğu dil performansını etkiler. Bu faktörler özellikle akıcılık, anlam ve etkileşim alanlarında dil performans düzeyini etkileyecektir.

Dil performansı dil yeterliliği değildir, fakat dil yeterliliğini ve yetkinliğini ortaya çıkartan bir göstergedir.

Şu ana kadar birçok kuruluş tarafından dil yeterlik düzeylerinin tanımlanması çalışmaları yapılmaktadır. CEFR (Common European Framework of Reference for Languages) Avrupa Ortak Ölçüt Çerçevesi ve OPI (Oral Proficiency Interview) Konuşma Yeterlik Sınavı Ölçeği günümüzde dil testlerinde elde edilen puanların yorumlanması için referans olarak en sık kullanılan ölçeklerdir. Bu tür ölçekler bir seviye ile diğeri arasındaki farkı ortaya koyan kriterleri içermektedir. Dil yeterlilik seviyeleri telaffuz, yapı, kelime, akıcılık, anlama veya iletişim gibi birkaç farklı alt beceri ile karakterize edilebilir (Douglas 2000, 245).

1.3. İletişim ve Havacılık Güvenliği

Havacılık güvenliğinde iletişim çok önemli bir unsurdur. Yapılan araştırmalarda uçuş güvenliğini sağlamada uçuş personeli arasındaki iletişim performansının pilotun teknik yetkinliğinden daha önemli olduğu ortaya koyulmuştur. Havacılık alanında meydana gelen birçok yer kaza olayına uçuş mürettebatı ve hava trafik kontrolörleri arasındaki dil yetersizliğinden kaynaklanan iletişim probleminin sebep olduğu bilinmektedir. ICAO ADREP (ICAO Aviation Data Reporting Program) veri tabanında yer alan birçok ölümcül veya ölümcül olmayan kazalarda "dil engeli" bir faktör olarak gösterilmektedir. NASA Havacılık Güvenliği Raporlama Sistemine (NASA ASRS) bildirilen raporların büyük çoğunluğunun iletişimle ilgili olduğu tespit edilmiştir (Sexton ve Helmreich, 1999). 2004 yılında yayınlanan Uçuş Güvenliği Bilgisi raporlarında (Flight Safety Information) 1976 ile 2000 yılları arasında 1100'den fazla yolcu ve mürettebatın ölümüne sebep olan kazaların meydana gelmesinde dil ve iletişim yetersizliğinin önemli bir rolü olduğu ortaya koyulmuştur (Krivonos, 2007, 4). Söz konusu raporlar analiz edildiğinde aksan, ortak dilin kullanılmaması, verilen komutların yanlış tekrarlanması, iki farklı dilin aynı anda kullanılması, yabancı terminoloji, standart ifadelerin yanlış kullanılması, konuşma hızı, yanlış çıkarımda bulunma gibi faktörlerin iletişim sorununa neden olan hatalar olduğu ortaya koyulmuştur (Orasanu, Davision ve Fischer, 1997, 677-679).

Uluslararası Sivil Havacılık Örgütü (ICAO) tarafından birçok havacılık kazası ve olayında iletişimin rolü konusundaki endişeler uzun süredir dile getirilmektedir. Bu konu 1998 yılında ICAO tarafından öncelikli konu olarak ele alınmış ve üye ülkeler tarafından özellikle uçuş mürettebat ve hava trafik kontrolörlerinin İngilizce iletişim yetersizliklerinin giderilmesi konusunda gerekli önlemlerin alınması istenmiştir. 2000 yılında Hava

Seyrüsefer Komisyonu tarafından ortak dil yeterlilik kriterlerini ortaya koymak adına Ortak İngilizce Yeterlilik Kriterleri çalışma grubu kurulmuştur. Bu çalışma grubunun görevleri şunlardır:

- Eksikliklerin belirlenmesi amacıyla uluslararası sivil havacılık alanında yerden yere ve yerden havaya gerçekleştirilen sesli iletişimi tüm yönleriyle kapsamlı şekilde incelemek,
- Standart İngilizce testi gereklilik ve usulleriyle ilgili ICAO kriterlerini geliştirmek,
- İngilizcenin ortak kullanımı için gerekli olan minimum beceri seviyesini belirlemek.

Havacılık alanında tecrübeye sahip üye ülkelerin ve özel kuruluşların pilot, hava trafik kontrolörü, havacılık İngilizcesi alanında deneyimli eğitimciler ve dil uzmanı temsilcilerinden oluşan çalışma grubu 2000 ve 2001 yılları içerisinde çeşitli toplantılar düzenlemiş ve 2001 yılının sonunda tavsiye niteliğinde bir rapor yayınlamıştır. Bu rapor kapsamında Mart 2003'te ICAO Konseyi tarafından Ek-1,6,10 ve 11'de değişiklikler yapılarak dil yeterlilik kriterleri ortaya konulmuştur. 2004 yılında dil yeterlilik eğitimleri ve testiyle ilgili çeşitli hükümleri içeren ICAO dil yeterlilik gereksinimleri kılavuzu yayınlanmıştır. 2007 yılında ICAO Meclisi telefon telsiz iletişimde İngilizce yeterliliği ile ilgili A37-10/11 numaralı kararı kabul etmiştir (ICAO A37-10/11, 2010).

Son birkaç yıldır, Eurocontrol, EANPG (European Air Navigation Planning Group), ASECNA (Agency for Aerial Navigation Safety in Africa and Madagascar) ve COCESNA (Central American Air Navigation Services Association) tarafından yapılan bölgesel girişimler de dahil olmak üzere, ICAO dil yeterlilik kriterlerini karşılamak için dünya çapında bir çok faaliyet gerçekleştirilmektedir. Hem ticari hem de akademik alanda dilbilimciler ve test uzmanları ICAO dil yeterlilik kriterlerine uygun olarak öğretim programlarının, öğrenme materyallerinin ve test hizmetlerinin geliştirilmesine katkıda bulunmaktadır (ICAO Document 9835, 2010).

1.4. Dil Yeterliliğine İlişkin ICAO Kriterleri

Dil yeterliliğine ilişkin ICAO kriterleriyle ilgili hususlar ICAO Doc 9835, A37-10 ve ICAO Annex 1, ve ICAO Cir 381AN/180 dokümanlarında yer almaktadır. ICAO Doc 9835 dil yeterliliği kriterlerinin uygulanması konusunda ICAO tarafından yayınlanan el kitabıdır. İçerisinde uluslararası düzeyde dil kriterlerini oluşturma nedenleri, dil edinimi ve dil yeterliliği ile ilgili genel bilgilendirme, radyo telefon iletişimi ve genel özellikleri, dil yeterlilik kriterlerine ilişkin ICAO standartları ve önerilen uygulamalar, dil testi kriterleri ve dil yeterliliğine yönelik eğitim kriterleri gibi hususlar detaylı şekilde açıklanmıştır.

A37-10, ICAO kurulunun 28 Eylül- 8 Ekim 2010 tarihleri arasında yapılan 37. oturumunda alınan radyo telefon iletişimi için gerekli olan dil yeterlilik

kriterleri ile ilgili 10 nolu kararını ifade etmektedir. Bu karara göre; üye ülkeler tarafından mümkün olan her durumda standart frekzyolojinin kullanılması gerektiği, dil kriterlerini karşılayamayan pilot ve hava trafik kontrolörleri için yeterlilik düzeylerini artırıcı önlemleri içeren planların 5 Mart 2011 tarihine kadar ICAO'ya bildirilmesi, üye ülkeler tarafından yeterlilik kriterlerinin karşılanıp karşılanmadığının kurul tarafından takip edilmesi ve konsey tarafından bir sonraki oturumda dil yeterlilik kriterlerinin karşılanıp karşılanmadığına yönelik raporun kurula sunulması hususları yer almaktadır. ICAO Annex (Ek) 1, personel lisanslarıyla ilgili kriterlerin ortaya koyulduğu ve son olarak 2011 yılında güncellenen dokümandır. Bu dokümanın genel kriterler bölümünde pilotların ve hava trafik kontrolörlerinin en az Operasyonel Seviye (Seviye 4) düzeyinde İngilizce yeterlilik seviyesine sahip olması gerektiği ifade edilmiştir. ICAO Cir 381AN/180 ise pilot ve hava trafik kontrolörlerinin dil yeterliliklerini ölçmek için yapılan sınavların ölçme ve değerlendirme kriterlerini ortaya koyan dokümandır. Bu dokümanda sınavın yapısı ve dizaynı, geçerlik ve güvenilirliği, değerlendirilmesi, testin uygulanması ve güvenliği ve sınavı icra edecek ekibin sahip olması gerektiği nitelikler ifade edilmiştir.

ICAO dil yeterlilik kriterlerinin amacı pilot ve hava trafik kontrolörlerinin aralarındaki iletişim hatalarını ortadan kaldırmak amacıyla gerekli dil yeterlilik seviyesine ulaşmalarını sağlamaktır. ICAO dil yeterlilik kriterleri, radyo telefon iletişimi sürecinde oluşabilecek tüm iletişim hatalarını ortadan kaldıramaz. Amaç, mümkün olduğunca, tüm konuşmacıların rutin olmayan durumlarla başa çıkmak için yeterli düzeyde dil yeterliliğine sahip olmalarını sağlamaktır. Ayrıca, söz konusu kriterler konuşmacıların hataları daha kolay fark etmesine ve oluşabilecek problemlerin süratli ve güvenli şekilde çözülmesine yönelik alınan tedbirlerdir. Dil yeterliliklerine ilişkin ICAO kriterleri üç ana bölümde incelenebilir:

- a. Telsiz telefon iletişimde nasıl bir dil kullanılmalıdır?
- b. Lisans önkoşulu olarak yeterlilik seviyesi kriterleri nelerdir?
- c. İşletmecilerin ve hizmet sağlayıcıların sorumluluğu nedir?

ICAO dil yeterlilik kriterleri bütüncül göstergeler ile "Operasyonel Seviye (Seviye 4)" değerlendirme ölçeğinden oluşmaktadır. 5 gösterge yeterli düzeydeki konuşmacıların özelliklerini ve iletişim için gerekli olan bağlamı tanımlar. ICAO dil yeterlilik göstergelerine göre yeterli seviyedeki konuşmacılar,

- Sesli (telefon / radyotelefon) ve yüz yüze etkili şekilde iletişim kurabilmeli,

- Genel, somut ve görevle ilgili konularda iletişim kurabilmeli,
- Görevle ilgili veya genel konularda konuşurken oluşabilecek yanlış anlamaları ve problemleri fark ederek onlara yönelik çözüm bulmak için uygun iletişim stratejilerini (kontrol, doğrulama, açıklama vb.) kullanabilmeli,
- Rutin bir çalışma durumu veya bir görev bağlamında ortaya çıkabilecek dilsel zorluklarla başa çıkabilmeli,
- Havacılık toplumu içerisinde anlaşılır aksan ve telaffuza sahip olmalıdır (ICAO Document 9835, 2010).

1.5. ICAO Değerlendirme Ölçeği

ICAO değerlendirme ölçeği pilot ve hava trafik kontrolörlerinin iletişimi için gerekli olan dil gereksinimleri göz önünde bulundurularak geliştirilmiştir. Ölçek; telaffuz, yapı, kelime, akıcılık, anlama ve etkileşim alanlarında alt orta seviyeden (pre-intermediate) uzman (expert) seviyeye kadar toplam altı seviyede dil kullanma performansını tasvir etmektedir. Tablo 1’de her bir seviyenin dil kullanma performans özellikleri verilmiştir.

Tablo 1: ICAO Değerlendirme Ölçeğinin Seviyelere Göre Göstergeleri

Alan	Seviye 3	Seviye 4	Seviye 5	Seviye 6
Telaffuz	Telaffuz, vurgu, tonlama gibi konuşmayla ilgili unsurlar ana dilden veya bölgesel farklılıklardan etkilenir. Bu da anlama kolaylığını engeller.	Telaffuz, vurgu, tonlama gibi konuşmayla ilgili unsurlar ana dilden veya bölgesel farklılıklardan etkilenir. Bu da anlama kolaylığını bazen etkiler.	Telaffuz, vurgu, tonlama gibi konuşmayla ilgili unsurlar ana dilden veya bölgesel farklılıklardan etkilenir fakat bu anlama kolaylığını nadiren etkiler.	Telaffuz, vurgu, tonlama gibi konuşmayla ilgili unsurların ana dilden veya bölgesel farklılıklardan etkilenme ihtimali olmasına rağmen bu durum anlama kolaylığını etkilemez.
Yapı	Temel dilbilgisi yapıları ve cümle kalıpları iyi kontrol edilememektedir. Yapılan hatalar sıklıkla anlamı engellemektedir.	Temel dilbilgisi yapıları ve cümle kalıpları yaratıcı bir şekilde kullanılır ve iyi kontrol edilir. Özellikle beklenmedik ve olağandışı durumlarda hata yapılabilir.	Temel dilbilgisi yapıları ve cümle kalıpları sürekli olarak iyi kontrol edilir.	Hem temel hem de karmaşık dil bilgisi yapıları ve cümle kalıpları sürekli olarak iyi kontrol edilir.
Kelime	Kullanılan kelime aralığı ve doğruluğu genel, somut ve görevle ilgili konularda iletişim kurmak için yeterlidir, fakat sözcük seçimi bağlama göre uygun olmayabilir. Kelime yetersizliği söz konusu olduğunda durum farklı sözcüklerle ifade edilemez.	Kullanılan kelime aralığı ve doğruluğu genel, somut ve görevle ilgili konularda iletişim kurmak için oldukça yeterlidir. Özellikle beklenmedik ve olağandışı durumlarda kelime yetersizliği söz konusu olduğunda olay farklı sözcüklerle ifade edilebilir.	Kullanılan kelime aralığı ve doğruluğu genel, somut ve görevle ilgili konularda iletişim kurmak için oldukça yeterlidir. Deyimler kullanılmaya başlanır.	Kullanılan kelime aralığı ve doğruluğu bilinen veya bilinmeyen konularda iletişim kurmak için yeterlidir. Kullanılan kelimeler deyimsel, nüanslı ve dinleyiciye göre aralığı değişebilir düzeydedir.

Tablo 1 (Devam): ICAO Değerlendirme Ölçeğinin Seviyelere Göre Göstergeleri

Alan	Seviye 3	Seviye 4	Seviye 5	Seviye 6
Akıcılık	İletişim için kullanılan dil yeterlidir, fakat ifade ve duraklamalar uygun değildir. Konuşma esnasında yaşanan tereddüt ve yavaşlık etkili iletişimi engeller.	İletişim esnasında uygun tempoda dil kullanılır. Daha önceden tekrarlanmış veya formüle edilmiş konuşmadan spontane konuşmaya geçişte zaman zaman akıcılık kaybı yaşanabilir, ancak bu etkili iletişimi engellemez.	Bilinen konularda kolaylıkla uzun süre konuşulabilir. İletişim esnasındaki akıcılık zaman zaman değişebilir. Konuşma esnasında uygun bağlaçlar kullanılabilir.	Doğal ve zahmetsiz bir akışla uzun süre konuşulabilir. Konuşma akışını doğal olarak kontrol edebilir. Uygun bağlaç ve belirteçler spontane şekilde kullanılır.
Anlama	Konuşulan aksan veya çeşitlilik uluslararası havacılık alanı için yeterince anlaşılır olduğunda genel, somut ve görevli ilgili konuların anlaşılması genellikle doğrudur. Dilsel bir karmaşa veya beklenmedik bir durum anlaşılabilir.	Konuşulan aksan veya çeşitlilik uluslararası havacılık alanı için yeterince anlaşılır olduğunda genel, somut ve görevli ilgili konuların anlaşılması çoğu zaman doğrudur. Dilsel bir karmaşa veya beklenmedik bir durum daha yavaş anlaşılır veya açıklama stratejilerine ihtiyaç duyulur.	Genel, somut ve görevli ilgili konular, dilsel ve durumsal karmaşa veya beklenmedik durumlar anlaşılabilir. Farklı aksan ve lehçedeki konuşmalar anlaşılabilir.	Anlama, hemen hemen tüm bağlamlarda tutarlı bir şekilde doğrudur ve dilsel ve kültürel incelikleri içerir.
Etkileşim	Konuşma esnasında yanıtlar hızlı, uygun ve doğrudur. Bilinen konularda ve öngörülebilir konularda rahatlıkla konuşabilir, fakat beklenmedik bir durumla ilgili konuşmada yetersizdir.	Konuşma esnasında yanıtlar hızlı, uygun ve doğrudur. Bilinen konularda olduğu gibi beklenmedik durumlarla ilgili de rahatlıkla konuşabilir.	Konuşma esnasında yanıtlar hızlı, uygun ve doğrudur. Konuşmacı ve dinleyici ilişkisini etkili şekilde yönetir.	Neredeyse tüm durumlarda kolaylıkla etkileşim kurar. İletişim esnasında sözlü ve sözlü olmayan ipuçlarına duyarlıdır ve onlara uygun yanıt verir.

Belirli bir seviyede bulunan bir kullanıcı telaffuz, yapı, kelime, akıcılık, anlama ve etkileşim alanlarının her birinde belirtilen dil özelliklerini yapabiliyor olması gerekir. Bir kullanıcının dil seviyesi, en düşük seviye ile derecelendirildiği alandaki seviyedir. ICAO dil yeterlilik standartlarına göre pilotlar ve hava trafik kontrolörleri en az Operasyonel Seviye (Seviye 4) düzeyine sahip olmalıdır (ICAO Document 9835, 2010).

ICAO değerlendirme ölçeğine özgü bazı özellikleri şu şekilde ifade edebilir:

- ICAO değerlendirme ölçeği sadece konuşma ve dinleme becerilerine hitap eder. Okuma ve yazma becerileri ele alınmaz.
- ICAO değerlendirme ölçeği havacılık bağlamında görevle ilgili dil kullanımı, sadece sesli iletişim, oluşabilecek beklenmedik olaylarla ilgili güvenli olarak iletişim sağlamak için gerekli olan stratejik yeterliliğe sahip olma ve uluslararası

havacılık alanında anlaşılır olma gibi konuların üzerine odaklanmaktadır.

- Operasyonel Seviye (Seviye 4), yüksek derecede dil bilgisi kurallarının doğru kullanılmasını veya doğal konuşmacılara benzer bir telaffuza sahip olmayı hedeflemez. Dil bilgisi kuralları, kelime kullanımı, telaffuz gibi konular öncelikli olarak sözlü iletişimi engelleyip engellemediği hususunda değerlendirilir.
- Ölçekten elde edilen son derecelendirme, 6 (altı) ICAO dil yeterlilik becerisinin toplamı veya ortalaması olmayıp her bir becerinin en alt derecesidir.

1.6. ICAO Tarafından Önerilen Havacılık İngilizcesi Eğitim Programı

ICAO tarafından dinleme ve konuşma yeterliliği için ortaya koyulan standartlar havacılık dilinin nasıl öğretildiği gerektiği konusunun temelini oluşturmaktadır. Uluslararası düzeyde faaliyet göstermek amacıyla lisans veya derecelendirme

kazanmak için ICAO Operasyonel Seviye (Seviye 4) dil yeterliliğini göstermek isteyen birçok pilot ve hava trafik kontrolörünün, hedef seviyesi elde edilinceye kadar ve daha sonra bu seviyenin korunması adına dil eğitimi alması gerekecektir.

1.6.1. İngilizce eğitim programının hedefi

ICAO dil yeterlilik standart ve önerilerinde en fazla vurgulanan nokta standart frekzyolojinin kullanılmasıdır. Bununla birlikte, akla gelebilecek her durumu kapsayacak şekilde frekzyolojinin geliştirilmesi mümkün değildir. Olağan dışı veya acil bir durumda karşılaşıldığında kullanılması gereken iletişim dili standart kalıplarda olduğu gibi sade, yalın, kısa, net ve anlaşılır olmalıdır. ICAO tarafından önerilen İngilizce eğitim programları incelendiğinde öğrencilere kazandırılması amaçlanan iki temel hedeften söz edebilir:

1. Öğrencilerin İngilizce dilini en az mesleğinin gerektirdiği ulusal ve uluslararası tanımlanmış düzeyde bilmelerini,
2. Standart radyo telefon frekzyolojisini ve özellikle beklenmedik ve olağan dışı durumlarda basit ve anlaşılır İngilizceyi kullanmalarını sağlamak.

1.6.2. İngilizce eğitim programının içeriği

ICAO tarafından belirtilen dil yeterlilik standartları etkin ve verimli bir dil eğitim programının uygulanması ihtiyacını doğurmuştur. Bu nedenle kuruluşlar ya kendileri dil eğitim programlarını oluşturup uygulamakta, ya da bu alanda hizmet veren ticari dil eğitimi kuruluşlarının programlarından faydalanmaktadır. Etkin ve verimli bir dil eğitim programının oluşturulmasında dikkat edilmesi gereken en önemli husus eğitimi verecek öğretmeni belirlemek olmalıdır. Bu alanda eğitim verecek öğretmenler;

- Dil eğitimi alanında akademik altyapıya sahip,
- Havacılık iletişimi alanında uzman,
- Kültürlerarası konulara duyarlı ve farkında olması gerekmektedir.

Öğretmenler bağlamla ilgili materyali biliyorlarsa havacılık İngilizcesini en iyi şekilde öğretebilirler. Öğretmenler bu yetkinliğe havacılık alanında deneyim, havacılık İngilizcesi eğitimi ile ilgili tecrübe ve bu alanda düzenlenmiş eğitim programlarına katılım yoluyla sahip olabilirler. Buna alternatif diğer bir yöntem ise havacılık alan uzmanı ile İngilizce öğretmenin birlikte çalışmasıdır. Havacılık uzmanının rolü eğitim içeriğinin seçiminde İngilizce öğretmene yardım etmek ve seçilen içeriğin doğruluğunu teyit etmek olmalıdır. İngilizce öğretmenin rolü ise uzman yardımıyla oluşturulan içerik çerçevesinde dil öğreniminin düzenlenmesidir. Bu tür ortak çalışma havacılık alanında en etkili İngilizce öğretim yöntemlerinden bir tanesidir.

Eğitimi verecek öğretmenin belirlenmesinden sonraki diğer bir konu da neyin nasıl öğretileceğine karar vermektir. LSP (Language for Special Purposes) Özel Amaçlı Dil Eğitim programı öğrencilerin ilgi alanlarıyla doğrudan ilgili içerik ve konuları temel alan bir yaklaşımdır. Özel amaçlı İngilizce, öğrencilerin ihtiyaç duyduğu alanla ilgili kazanmaları gereken bilgi ve becerileri temel alır. Öğrenci merkezli bir yaklaşım olan LSP bilim, teknoloji, mühendislik, tıp veya havacılık gibi daha çok görevle ilgili alanlarda öğrenenlerin yetkinlik kazanmalarını amaçlamaktadır (Grishman 2014, 19-39).

Özel amaçlı İngilizcenin genel İngilizce yeterliliği üzerine kurulduğunu ve genel İngilizce alanında yüksek düzeyde yetkinliğe sahip bireyler tarafından güvenli ve etkili bir radyo telefon iletişimi için gerekli olan kelime ve deyimlerin kolaylıkla öğrenildiği düşünülürse, özellikle düşük seviyeler için havacılık İngilizcesinden önce genel İngilizcenin verilmesi daha uygun olur. Bununla birlikte, tüm düzeyler için havacılık İngilizcesi öğretilir.

Özel amaçlı İngilizce programının geliştirilmesinde öğrencilerin sahip oldukları ortak ilgi ve motivasyon durumdan faydalanmak gerekir. Düşük seviyede olsalar bile, dersin içeriğinde havacılıkla ilişkili materyalin kullanılması öğrencilerin hem ilgisini çekecek, hem de onları motive edecektir. Özel amaçlı İngilizce öğretiminin diğer yöntemlerden daha hızlı olduğu söylenemez, fakat öğrencileri daha fazla motive etmesi nedeniyle diğer yöntemlere göre daha etkili olduğu söylenebilir (Hutchinson, ve Alan 1987.).

İletişimsel yöntem, gerçek hayatta karşılaşılmaması muhtemel olan görevlere katılımı içeren bir dil öğretim yöntemidir. İletişimsel yöntem göre bir dil programını düzenlemenin yolu dilin iletişimsel işlevleri üzerine odaklanmaktır. Son günlerde, iletişimsel yaklaşım çerçevesinde özel konu alanı ile İngilizce derslerinin birleştirildiği içerik odaklı dil öğretim yöntemine doğru bir geçiş söz konusudur. İçerik odaklı dil öğretim yönteminde alanla ilgili bilgileri öğrenmeye paralel olarak dil öğreniminin de gerçekleşmesi hedeflenmiştir. İçerik odaklı dil öğretimi özellikle pilot ve hava trafik kontrolörlerinin dil eğitimlerinde aşağıda belirtilen nedenlerden dolayı tercih edilmelidir (Hutchinson, ve Alan 1987.).

- a. Havacılık emniyeti ile ilgili faaliyet gösteren birçok kurum, pilot ve hava trafik kontrolörlerinin emniyet farkındalıklarını

- b. arttırmak için İngilizce video ve materyal hazırlamaktadır. Bu tür yayınların İngilizce öğretim programına adapte edilmesi havacılık eğitiminin temelini oluşturan güvenlik farkındalığını arttıracaktır.
- c. İngilizce derslerine ilgi çekici içerikle konuların dahil edilmesi öğrencilerin İngilizce öğrenmeye yönelik motivasyonlarını da arttıracaktır. Motivasyon dil öğrenme başarısında kilit noktadır.

1.6.3. İngilizce eğitim programının ölçme ve değerlendirme durumu

Uygulanacak İngilizce programının ölçme ve değerlendirme ögesi incelendiğinde uygulanacak sınavlar;

- a. Öğrencilerin dinleme ve konuşma düzeylerini ortaya koymalıdır.
- b. ICAO Derecelendirme Ölçeğinde yer alan standartları ve bütüncül göstergeleri temel almalıdır.
- c. Havacılık için uygun bir bağlamda konuşma ve dinleme yeterliliği test edilmelidir.
- d. Sadece ICAO tarafından belirlenen deyimler ve kalıplar yerine dil kullanımı daha geniş bir bağlamda ölçülmelidir.

ICAO dil yeterlilikleri standartlarında konuşma ve dinleme yeterliliğinin olması havacılık İngilizcesi sınavının dilbilgisi kurallarına dayalı kalem kağıt testi yerine yeterlilik testi şeklinde düzenlenmesi gerekmektedir. Yeterlilik testleri öğrencilerin dili kullanma yeteneğini, diğer bir deyişle iletişimsel yeterliliğini ölçer. ICAO Dil Yeterlilik Kriterleri ile uyumlu olarak hazırlanmış bir sınav, konuşma ve dinleme yeterliliğini doğrudan ölçmelidir (ICAO Cir 381AN/180).

1.7. ICAO Dil Kriterlerinin Uygulanmasına İlişkin Türkiye'deki Durum

Uluslararası Sivil Havacılık Teşkilatı (ICAO) 07 Aralık 1944 tarihinde imzalanan Şikago Sözleşmesi ile Birleşmiş Milletlerin bir organı olarak kurulmuş olup, Türkiye kurucu üyeler arasında yer almış ve 5 Haziran 1945 tarih ve 4749 sayılı Kanun ile ICAO'ya taraf olmuştur.

ICAO dil kriterlerinin uygulanmasına ilişkin olarak 30084 sayılı Pilot Lisans Yönetmeliği (SHY-1) lisans ve yetkilerin geçerliği bölümünde (Madde 9), uçak, helikopter ve hava gemisi kategorilerinde pilotların telsiz haberleşmesinde kullanılan dilde en az operasyonel seviyede yeterliliğe sahip olmak zorunda oldukları ifade edilmiştir (SHY-1). Ayrıca, 26420 sayılı Hava Trafik Kontrol Hizmetleri Personeli Lisans ve Derecelendirme Yönetmeliğine (SHY 65-01) göre hava trafik kontrolörlerinden yeni lisans alacakların ve lisans sahiplerinin radyo – telefon haberleşmesinde kullanılan İngilizceyi asgari olarak ICAO Lisan Yeterlilik Tablosundaki

"operasyonel seviye" düzeyinde bilmesi gerekir. Söz konusu yönetmelikler gereği 02 Şubat 2011 tarihinde Sivil Havacılık Genel Müdürlüğü (SHGM) tarafından Dil Yeterliği Talimatı (SHT-1L) yayınlanmıştır. Bu talimatta; dil yeterliği esasları, dil yeterliği seviyeleri, dil yeterliği notunun geçerliliği, sınavların uygulama esasları, sınavların değerlendirilmesi ve değerlendiricilerin standardizasyonu ve kalite kontrolü gibi konular detaylı olarak açıklanmıştır.

SHT-1L'ye göre sınavların değerlendirmesi Sivil Havacılık Genel Müdürlüğü (SHGM) tarafından yetkilendirilen değerlendiriciler tarafından yapılır. Her bir adayın sınavı en az birisinin öğretmen olması şartıyla iki kişi tarafından değerlendirilir. Değerlendirici öğretmenler, İngilizce eğitimi ve öğretimi konusunda diplomaya ve yeterli tecrübeye sahip, havacılık İngilizcesi ve eğitimi konusunda SHGM tarafından kabul edilecek bir eğitimi tamamlamış İngilizce öğretmenleri arasından mülakatla seçilir. Seçilen İngilizce dil uzmanına teknik yönden yardımcı olmak ve değerlendirmenin teknik doğruluğunun sağlanması amacıyla; havacılık işletmeleri, kurumları veya sivil toplum kuruluşları tarafından aday gösterilen yeterli İngilizce dil yeterliliğine sahip tecrübeli pilotlar veya hava trafik kontrolörleri SHGM tarafından İngilizce mülakat ile elemeye tabi tutulur, uygun olanlar değerlendirici olarak seçilir.

1.8. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı ICAO tarafından ortaya koyulan dil yeterlilik kriterleri kapsamında Türkiye'de hava trafik kontrol ve pilotaj alanlarında eğitim veren yükseköğretim kurumlarında verilen özel amaçlı İngilizce derslerini inceleyerek var olan durumu ortaya koymaktır. Bu amaç kapsamında şu sorulara cevap aranmıştır:

Türkiye'de hava trafik ve pilotaj alanlarında eğitim veren yükseköğretim kurumlarında verilen özel amaçlı İngilizce derslerinin;

- a) genel özellikleri (ders adı, haftalık ders saati, kredisi, vb.) nedir?
- b) amacı nedir?
- c) içeriği nedir?

2. YÖNTEM

2.1. Çalışma Deseni

Bu çalışma nitel araştırma yöntem ve teknikleri kullanılarak yapılandırılmıştır. Nitel araştırmalarda araştırmacı, elde ettiği verileri teker teker kodlayarak kategorize eder. Elde ettiği kodlara ve kategorilere dayalı olarak araştırma sonuçlarını ortaya koyar (Merriam 1998, 120). Çalışmada havacılık alanında eğitim veren yükseköğretim kurumlarında uygulanan

İngilizce programlarının durumlarının ortaya konulması ve derinlemesine incelenmesi amaçlandığı için, en uygun yöntemin nitel araştırma yöntemi olduğuna karar verilmiştir. Çalışma nitel araştırma modellerinden durum çalışması modeli kullanılarak tasarlanmıştır. Durum çalışması bir veya birkaç durumun detaylı olarak analiz edilmesi ve açıklanmasıdır (Christensen, Johnson, ve Turner 2011, 360).

2.2. Çalışma Grubu

ICAO dil yeterlilik kriterlerinin hava trafik kontrolörleri ve pilotlar için geçerli olması sebebiyle araştırmada amaçlı örneklem yöntemlerinden ölçüt örnekleme yöntemi tercih edilmiştir. Bünyesinde hava trafik kontrol ve pilotaj eğitimi veren yükseköğretim kurumları ölçüt olarak belirlenmiştir. Bu ölçüte uygun olarak araştırmanın çalışma grubunu Eskişehir Anadolu Üniversitesi Havacılık ve Uzay Bilimleri Fakültesi Pilotaj ve Hava Trafik Kontrol Bölümü, Türk Hava Kurumu Üniversitesi Hava Ulaştırma Fakültesi Pilotaj Bölümü ve Özyeğin Üniversitesi Havacılık ve Uzay Bilimleri Fakültesi Pilot Eğitimi Lisans Programında uygulanan özel amaçlı İngilizce dersleri oluşturmaktadır.

2.3. İşlem

Araştırmada veri toplama yöntemi olarak doküman analizi ve görüşme yöntemi kullanılmıştır. Doküman analizi sürecinde hava trafik kontrol ve pilotaj bölümlerinde uygulanan özel amaçlı İngilizce derslerinin ders öğretim planları, SHGM Dil Yeterliliği Talimatı (SHT-1L), ICAO dil yeterlilik kriterleri ile ilgili dokümanlar, Eskişehir Anadolu Üniversitesi Havacılık ve Uzay Bilimleri Fakültesi Pilotaj Bölümü Öğretim ve Sınav Yönetmeliği, Hava Trafik Kontrolörü Lisans Yönetmeliği, Anadolu Üniversitesi Yabancı Diller Yüksekokulu Yabancı Dil Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliği gibi uygulanan derslerle ilgili çeşitli mevzuat ve

doküman analiz edilmiştir. Görüşme sürecinde ise pilotaj ve hava trafik kontrol bölümlerinde özel amaçlı İngilizce derslerine giren okutmanlarla derslerin uygulanışı hakkında görüşme yapılmıştır. Elde edilen veriler, içerik analizi türlerinden kategorisel analiz tekniği kullanılarak çözümlenmiştir. İçerik analizinde yapılan temel işlem, birbirine benzeyen verileri belirli kavramlar ve temalar çerçevesinde bir araya getirmek ve okuyucunun anlayabileceği bir biçimde düzenleyerek yorumlamaktır. Kategorisel analiz sürecinde; (i) verilerin kodlanması, (ii) temaların oluşturulması, (iii) temaların düzenlenmesi ve (iv) bulguların tanımlanması ve yorumlanması aşamaları izlenmiştir (Cobin & Strauss 2007, 90). Araştırmada doküman analizi ve görüşme yoluyla elde edilen veriler kodlanmış ve temalar uygulanan özel amaçlı İngilizce derslerinin genel özellikleri, amaçlar ve içerik şeklinde oluşturulmuştur.

3. BULGULAR

3.1. Uygulanan Özel Amaçlı İngilizce Derslerinin Genel Özelliklerine Dair Bulgular

Tablo 2’de örneklem olarak seçilen üniversitelerin hava trafik kontrol ve pilotaj bölümlerinde uygulanan özel amaçlı İngilizce derslerinin neler olduğu, adları, haftalık ders saatleri ve kredileri verilmiştir.

Tablo 2’de görüldüğü gibi Anadolu Üniversitesi Pilotaj Bölümünde haftalık ders saati 6 ve kredisi 3-4 olan Havacılık İngilizcesi I-V dersleri verilmektedir. Hava Trafik Kontrol Bölümünde ise kredisi 4-6 olan İngilizce Konuşma Becerileri I-VIII dersleri verilmektedir. Her iki program için başlangıçta yapılan İngilizce yeterlilik sınavında başarılı olamayan öğrencilerin hazırlık sınıfı okumaları zorunludur. Öğrencilerin İngilizce seviyelerini yükseltmek amacıyla Tablo 2’de verilen derslerin haricinde başta simülasyon dersleri olmak üzere program kapsamındaki derslerin en az yüzde 30’u İngilizce verilmektedir.

Tablo 2: Uygulanan İngilizce Programlarının Genel Özellikleri

Üniversite	Bölüm	Hazırlık Sınıfı	Ders	Kredi	Haftalık Ders Saati
Anadolu Üniversitesi	Pilotaj	Var	Havacılık İngilizcesi I-V	4/3	6
	Hava Trafik Kontrol	Var	İngilizce Konuşma Becerileri I-VIII	4/2	6/4
	Pilot Eğitimi Lisans Programı	Var	İngilizce Konuşma Becerileri I-II Havacılık İngilizcesi	4/3 3	3 3
Türk Hava Kurumu Üniversitesi	Pilotaj	Var	Akademik Konuşma	4	2
			Akademik Yazma	4	2

Özyeğin Üniversitesi Pilot Eğitimi Lisans Programında haftalık ders saati 3 ve kredisi 3-4 olan İngilizce Konuşma Becerileri I-II ve Havacılık İngilizcesi dersleri verilmektedir. İngilizce Konuşma Becerileri-II dersinin ön koşulu İngilizce Konuşma Becerileri-I dersinden; Havacılık İngilizcesi dersinin ön koşulu ise İngilizce Konuşma Becerileri-II dersinde başarılı olmaktır. Başlangıçta yapılan İngilizce yeterlilik sınavında başarılı olamayan öğrencilerin hazırlık sınıfı okumaları zorunludur. Programın eğitim dili İngilizcedir.

Türk Hava Kurumu Pilotaj bölümünde ise 1'inci sınıfta tüm bölümlerin almak zorunda olduğu haftalık 2 ders saati ve 4 kredi olan Akademik Yazma ve Akademik Konuşma dersleri verilmektedir. Başlangıçta yapılan İngilizce yeterlilik sınavında başarılı olamayan öğrencilerin hazırlık sınıfı okumaları zorunludur. Programın eğitim dili İngilizcedir.

3.2. Uygulanan Özel Amaçlı İngilizce Derslerinin Amacına Dair Bulgular

Uygulanan özel amaçlı İngilizce derslerinin program çıktıları ve amaçları incelendiğinde Anadolu Üniversitesi Pilotaj Bölümünde verilen "Havacılık İngilizcesi I-V" dersinin amacı "genel İngilizceyi havacılık İngilizcesi bağlamında doğru olarak kullanabilmektir." Hava Trafik Kontrol Bölümünde verilen İngilizce Konuşma Becerileri I-VIII derslerinin amacı ise

- Havacılık frezyolojisini farklı hava olaylarında kullanabilmek,
- Havacılık frezyolojisiyle ilgili sesletim çalışmalarını standart olmayan havacılık çalışmalarında da uygulamak,
- Sade, yalın ve net bir İngilizceyi doğru telaffuzla konuşabilmek,
- Genel ve mesleki İngilizceyi doğru olarak kullanabilmektir.

Özyeğin Üniversitesi Pilot Eğitimi Lisans Programında verilen İngilizce Konuşma Becerileri I-II derslerinin ders çıktıları incelendiğinde, söz konusu derslerin amacı:

- İngilizce dilinde havacılık konusunda acil durumlarla baş edebilme yetisi kazanmak,
- İngilizce pilot kule konuşmalarını anlamak ve konuşma yetisi kazanmak,
- Havacılıkla ilgili bir okuma parçasının ana fikrini yeniden ifade etmek,
- ICAO alfabesi ve rakamları bilgisini göstermek,
- Açık ve net bir telaffuz ve tonlama ile konuşmaktır.

Havacılık İngilizcesi dersinin amacı ise; öğrencilerin standart radyo telefon frezyolojisini, basit ve anlaşılır İngilizceyi kullanmalarını sağlamak şeklinde ifade edilmiştir.

Türk Hava Kurumu Pilotaj Bölümünde 1'inci sınıfta tüm bölümlerin almak zorunda olduğu Akademik Yazma ve Akademik Konuşma dersleri ile

öğrencilerin akademik sunum ve yazma becerilerini geliştirerek onların iletişim, eleştirel ve araştırma yönlerini geliştirmek hedeflenmiştir.

3.3. Uygulanan Özel Amaçlı İngilizce Derslerinin İçeriğine Dair Bulgular

Uygulanan dersler incelendiğinde içeriğin belirlenmesinde konuşma ve dinleme becerisinin temel alındığı görülmüştür. Anadolu Üniversitesi Pilotaj Bölümünde verilen "Havacılık İngilizcesi I-V" dersinin içeriği Tablo 3'te yer aldığı şekliyle seslerin doğru telaffuz edilmesiyle başlayıp, yer ve zaman edatları, dolaylı anlatım, neden sonuç edatları, öğüt verme gibi dilbilgisi kurallarıyla birlikte pilot ve kontrolörler arasında geçen olağan ve olağandışı durum örnekleri şeklinde belirlenmiştir.

Hava Trafik Kontrol Bölümünde verilen İngilizce Konuşma Becerileri I-VIII derslerinin içeriği Pilotaj Bölümünde verilen "Havacılık İngilizcesi I-V" derslerine bezer şekilde seslerin doğru telaffuz edilmesi, yer ve zaman edatları gibi dilbilgisi kurallarıyla birlikte pilot ve kontrolörler arasında geçen olağan ve olağandışı durum örnekleri şeklinde oluşturulmuştur. Hem İngilizce Konuşma Becerileri I-VIII hem de "Havacılık İngilizcesi I-V" derslerine okutmanlar girmektedir ve ders materyali olarak okutmanların hazırlamış oldukları materyaller kullanılmaktadır.

Özyeğin Üniversitesi Pilot Eğitimi Lisans Programında verilen İngilizce Konuşma Becerileri I-II derslerinin içeriği; havacılıkta kullanılan terimler, uçuş esnasında karşılaşılabilecek yangın, kaza, arıza veya acil tıbbi durumlar gibi olağan dışı olayları doğru ve basit şekilde aktarabilme şeklinde tasarlanmıştır. Havacılık İngilizcesi dersinde ise havacılıkta kullanılan rakamlar, terimler ve kısaltmalar, Q kodlarının anlamı, acil durum mesajları, meteorolojik mesajlar, bilgi mesajları, VFR(Visual Flight Rules- Görerek Uçuş Kuralları) ve IFR (Instrument Flight Rules – Aletli Uçuş Kuralları) konuşma kalıpları gibi konular dersin içeriğini oluşturmaktadır. İngilizce Konuşma Becerileri I-II derslerine okutmanlar girmektedir ve ders materyali olarak okutmanların hazırlamış oldukları materyaller kullanılmaktadır. Havacılık İngilizcesi dersine ise alan uzmanı öğretim elemanı derse girmekte ve ders materyali olarak frezyoloji el kitabı, CAP 413 Radiotelephony Manual, DOC, 9432 AN/925 Manual of Radiotelephony gibi teknik dokümanlar kullanılmaktadır. .

Türk Hava Krumu Üniversitesi Pilotaj bölümünde verilen Akademik Yazma/Konuşma Becerileri derslerinde ise konuşma becerisinin geliştirilmesi,

akademik bir makale, rapor veya araştırmanın hazırlanıp sunulması gibi konulara yönelik içerik kullanılmaktadır.

Tablo 3: Uygulanan İngilizce Programların İçeriği

Üniversite	Bölüm	Ders	İçerik
Anadolu Üniversitesi	Pilotaj	Havacılık İngilizcesi I-V	Havacılıkta kullanılan alfabe ve rakamlar, Havacılık endüstrisi, havaalanı dizaynı, havayolu pazarlaması, küresel ittifaklar, Kısa ünlü harflerin okunuşu, hava durumu, tıbbi durumlar, yer bildirim edatları, havada olan farklı olaylar, iniş (zaman hakkında konuşma zaman edatları), yaklaşma ve iniş sorunları (neden sonuç ilişkisi hakkında konuşma), iniş kazaları (dolaylı anlatım), iniş tehlikeleri (Öğüt verme), yakın geçiş, özel uçuşlar, gecikmeler, kuşlar, uçakta yangın, yer hareketindeki kazalar, havaalanındaki hayvanlar, vb.
	Hava Trafik Kontrol	İngilizce Konuşma Becerileri I-VIII	Kısa ünlü sesler, yer edatları, zaman edatları, “th” sesinin telaffuzu, “w/v/f” seslerinin telaffuzu, geçmiş zaman “ed” sesinin telaffuzu, tıbbi durumlar, yaklaşma ve iniş sorunları, iniş tehlikeleri, Havaalanındaki hayvanlar, Buzlanma, fırtınalar, Fırtınalar, Acil durum senaryoları, Uçak arızası, vb.
Özyeğin Üniversitesi	Pilot Eğitimi Lisans Programı	İngilizce Konuşma Becerileri-I/II Havacılık İngilizcesi	Havacılıkta kullanılan terimler, uçuş esnasında karşılaşılabilecek yangın, kaza, arıza veya acil tıbbi durumlar gibi olağan dışı olayları doğru ve basit şekilde aktarabilme, Havacılıkta kullanılan rakamlar, terimler ve kısaltmalar, Q kodlarının anlamı, Acil durum mesajları, Meteorolojik mesajlar, Bilgi mesajları, VFR konuşma kalıpları
Türk Hava Kurumu Üniversitesi	Pilotaj	Akademik Yazma/Konuşma Becerileri	Akademik konuşma becerileri, akademik bir makalenin, araştırmanın veya raporun hazırlanıp sunulması, okuma becerileri

4. DEĞERLENDİRME

Bu bölümde yukarıda ifade edilen bulgular kapsamında Türkiye’de hava trafik kontrol ve pilotaj alanlarında eğitim veren üniversitelerde verilen özel amaçlı İngilizce derslerinin uygulamasına yönelik değerlendirmeler sunulmuştur. Araştırma verilerinin analizinde alt amaçlar doğrultusunda kategoriler oluşturulmuştur. İncelenen özel amaçlı İngilizce dersleri, derslerin genel özellikleri, amaçları ve içerikleri olmak üzere üç kategoride kodlanıp değerlendirilmiştir.

4.1. Derslerin Genel Özellikleri

Derslerin genel özellikleri kategorisi kapsamında incelenen dört bölümde de başlangıçta yapılan İngilizce yeterlilik sınavında başarılı olamayan öğrencilerin hazırlık sınıfı okumaları zorunludur. Anadolu Üniversitesi Pilotaj ve Hava Trafik Kontrol Bölümlerinde eğitimlerin %30’u İngilizce iken; Özyeğin Üniversitesi ve Türk Hava Kurumu Üniversitesi Pilotaj Bölümü eğitimlerinin eğitim dili İngilizcedir. Her ne kadar tüm düzeyler için özel amaçlı İngilizce dersi kapsamında havacılık İngilizcesi öğretilir olsa da ICAO dil yeterlilik kriterleri çerçevesinde özellikle düşük seviyeler için havacılık İngilizcesinden önce genel İngilizcenin verilmesinin daha uygun olduğu görüşü hakimdir. İncelenen İngilizce derslerinin özel amaçlı İngilizce çerçevesinde uygulanması ve öncesinde hazırlık sınıfının zorunlu olması ICAO standart ve önerilerine uygun olarak hareket edildiğinin bir göstergesidir.

Özel amaçlı İngilizce çerçevesinde Anadolu Üniversitesi Pilotaj Bölümünde Havacılık İngilizcesi I-V dersleri, Hava Trafik Kontrol Bölümünde İngilizce Konuşma Becerileri I-VIII dersleri verilmektedir. Özyeğin Üniversitesi Pilotaj Eğitim Lisans Programında İngilizce Konuşma Becerileri I-II ve Havacılık İngilizcesi dersleri verilmektedir. Türk Hava Kurumu Üniversitesi Pilotaj Bölümünde ise 1’inci sınıfta tüm bölümlerin almak zorunda olduğu Akademik Yazma ve Akademik Konuşma dersleri verilmektedir. Elde edilen bulgulara göre Türk Hava Kurumu Üniversitesi Pilotaj Bölümünde havacılığa yönelik doğrudan özel amaçlı bir İngilizce dersinin olmadığı görülmüştür.

4.2. Derslerin Amaç ve Hedefleri

ICAO dil yeterlilik standart ve önerilerinde en fazla vurgulanan nokta standart frezyolojinin kullanılmasıdır. Bununla birlikte, akla gelebilecek her durumu kapsayacak şekilde frezyolojinin geliştirilmesi mümkün değildir. Olağan dışı veya acil bir durumla karşılaşıldığında kullanılması gereken iletişim dili standart kalıplarda olduğu gibi sade, yalın, kısa, net ve anlaşılır olmalıdır. ICAO dil yeterlilik kriterlerine göre yeterli seviyedeki

konuşmacılar, sesli (telefon / radyotelefon) ve yüz yüze genel, somut ve görevle ilgili konularda iletişim kurabilmeli ve havacılık toplumu içerisinde anlaşılır aksan ve telaffuza sahip olmalıdır.

Türk Hava Kurumu Üniversitesi Pilotaj Bölümünde havacılığa yönelik doğrudan özel amaçlı bir İngilizce dersinin olmaması nedeniyle diğer iki üniversitede verilen derslerin program çıktıları incelendiğinde öğrencilere kazandırılması amaçlanan iki temel hedeften söz edebilir:

1. Standart radyo telefon frezyolojisini bilmek,
2. Özellikle beklenmedik ve olağan dışı durumlarda basit ve anlaşılır İngilizceyi doğru ve net bir telaffuzla kullanmak.

Anadolu Üniversitesi Pilotaj Bölümünde verilen Havacılık İngilizcesi I-V ve Hava Trafik Kontrol Bölümünde verilen İngilizce Konuşma Becerileri I-VIII derslerinde yukarıda ifade edilen her iki amacın birlikte öğrencilere kazandırılması hedeflenmiştir. Özyeğin Üniversitesi Pilotaj Eğitimi Lisans Programında İngilizce Konuşma Becerileri I-II dersleri ile öğrencilerin özellikle beklenmedik ve olağan dışı durumlarda basit ve anlaşılır İngilizceyi doğru ve net bir telaffuzla kullanmalarını sağlamak amaçlanırken; Havacılık İngilizcesi dersi ile onların standart radyo telefon frezyolojisini bilmelerini sağlamak amaçlanmıştır.

ICAO dil yeterlilik standart ve önerileri ile bu iki temel hedefin uyumlu olduğu görülmektedir. ICAO dil yeterlilik kriterlerine göre uluslararası bir ortamda görev yapmak isteyen pilot veya hava trafik kontrolörleri en az Operasyonel Seviye (Seviye 4) düzeyinde dil yetkinliğine sahip olmalıdır. Bu düzey, radyo telefon frezyolojisini bilmeyi, özellikle beklenmedik ve olağan dışı durumlarda basit ve anlaşılır bir dil kullanarak etkili bir iletişim içerisinde olmayı ve havacılık toplumu içerisinde anlaşılır bir telaffuza sahip olmayı gerektirmektedir.

4.3. Derslerin İçerikleri

Araştırmada incelenen hava trafik kontrol ve pilotaj bölümlerinde verilen İngilizce dersleri özel amaçlı İngilizce kapsamında verilmektedir. Özel Amaçlı Dil Öğretimi Programı (LSP) öğrencilerin ilgi alanlarıyla doğrudan ilgili içerik ve konuları temel alan bir yaklaşımdır. Yukarıda ifade edilen amaçlara ulaşmak için derslerde havacılık alanıyla ilgili içerik ve konuların temel alınması gerekmektedir.

Bu çerçevede incelenen derslerin içeriklerinin ICAO dil yeterlilik standart ve önerileri ile uyumlu olduğu görülmektedir. Anadolu Üniversitesi Pilotaj Bölümünde verilen Havacılık İngilizcesi I-V, Hava Trafik Kontrol Bölümünde verilen İngilizce Konuşma Becerileri I-VIII ve Özyeğin Üniversitesi Pilotaj Eğitimi Lisans Programında verilen İngilizce Konuşma Becerileri I-I derslerinde İngilizce seslerin telaffuzu, yer ve zaman edatları, neden sonuç ifadeleri, uçak arızası, acil durum senaryoları, hava araçlarının birbirine yakın geçişleri gibi beklenmedik ve olağan dışı durumlar içerik olarak

işlenmektedir. Söz konusu derslere okutmanlar girmektedir. Ders materyalleri okutmanlar tarafından alan uzmanı öğretim elemanlarının fikirleri alınarak hazırlanmaktadır.

Özyeğin Üniversitesi Pilot Eğitimi Lisans Programında verilen Havacılık İngilizcesi dersinde ise havacılıkta kullanılan rakamlar, terimler ve kısaltmalar, mesajlar, VFR/IFR konuşma kalıpları ve telsiz çağrı adları gibi daha çok teknik içerik kullanılmaktadır. Ders öğretmenleri alan uzmanı öğretim elemanlarıdır. Ders materyali olarak frezyoloji el kitabı, CAP 413 Radiotelephony Manual, DOC, 9432 AN/925 Manual of Radiotelephony ve DOC 4444 gibi teknik dokümanlar kullanılmaktadır.

5. SONUÇ ve ÖNERİLER

Bu araştırmada, ICAO tarafından ortaya konulan dil yeterlilik kriterleri kapsamında Türkiye'de hava trafik kontrol ve pilotaj alanlarında eğitim veren yükseköğretim kurumlarında uygulanan özel amaçlı İngilizce derslerinin analizi yapılarak var olan durum incelenmiştir. ICAO dil yeterlilik kriterlerinin hava trafik kontrolörler ve pilotlar için belirlenmesi nedeniyle Anadolu Üniversitesi Pilotaj ve Hava Trafik Kontrol Programı, Özyeğin Üniversitesi Pilot Eğitimi Lisans Programı ve Türk Hava Kurumu Üniversitesi Pilotaj Programında uygulanan özel amaçlı İngilizce dersleri nitel çözümleme ile derinlemesine irdelenmiştir. İncelenen özel amaçlı İngilizce dersleri, derslerin genel özellikleri, amaçları ve içerikleri olmak üzere üç kategoride kodlanıp değerlendirilmiştir.

Uluslararası düzeyde faaliyet göstermek amacıyla lisans veya derecelendirme kazanmak için ICAO Operasyonel Seviye (Seviye 4) dil yeterliliğini göstermek isteyen birçok pilot ve hava trafik kontrolörünün, hedef seviyesi elde edilinceye kadar ve daha sonra bu seviyenin korunması adına dil eğitimi alması gerekecektir. ICAO tarafından belirtilen dil yeterlilik kriterleri etkin ve verimli bir dil eğitim programının uygulanması ihtiyacını doğurmuştur. Etkin ve verimli bir dil eğitim programının oluşturulmasında dikkat edilmesi gereken önemli hususlar şu şekilde ifade edebilir:

- Eğitimin amacı pilot ve hava trafik kontrolörlerinin iletişimsel yetkinliğini ilerletmek olmalıdır. Bu nedenle, program dinleme ve konuşma becerilerini geliştirmeyi temel almalıdır.
- Dil öğretim yöntemi olarak havacılıkla ilişkili konuların dil öğretimine dahil edildiği içerik odaklı dil öğretim yöntemi kullanılmalıdır.
- Özellikle düşük seviyeler için içerik odaklı dil öğretiminden önce genel İngilizce eğitiminin verilmesi daha uygun olur.
- İçerik olarak pilot ve hava trafik kontrolörlerinin arasında gerçekleşmiş telsiz telefon konuşmaları, uluslararası

alanda kabul edilmiş deyim ve kalıplar, standart kalıplarla ifade edilemeyen olağan dışı veya acil durum örnekleri kullanılabilir.

- Ders öğretmenin havacılık İngilizcesi eğitimi tecrübesine sahip veya bu alanda düzenlenmiş eğitim programlarına katılmış olması gerekir. En etkili yöntem ise konu uzmanıyla İngilizce öğretmenin birlikte çalışmasıdır. Havacılık uzmanının rolü eğitim içeriğinin seçiminde İngilizce öğretmene yardım etmek ve seçilen içeriğin doğruluğunu teyit etmek olmalıdır. İngilizce öğretmenin rolü ise uzman yardımıyla oluşturulan içerik çerçevesinde dil öğreniminin düzenlenmesidir.
- Dersler problem çözme, rol yapma, simülasyon gibi görev odaklı ve dilin iletişimsel işlevini geliştirici aktiviteler çerçevesinde düzenlenmelidir.
- Ölçme ve değerlendirme sürecinde ICAO Derecelendirme Ölçeğinde yer alan standartları ve bütüncül göstergeleri temel alınarak uygun bir bağlamda konuşma ve dinleme yeterliliği test edilmelidir.

KAYNAKLAR

- Christensen, Larry B., Johnson, Burke R., ve Turner, Lisa A. (2011). *Research Methods, Design, and Analysis*. Boston:Pearson
- Douglas, Dan. (2000). *Assessing Languages for Specific Purposes*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Grishman, Ralph. (2014). *Analyzing Language in Restricted Domains*. Hillsdale N.J.: Lawrence Erlbaum.
- Hutchinson, Tom., ve Alan, Water. (2009). *English for Specific Purposes: A Learning-centered Approach*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Krashen, Stephen D. (1982). *Principles and Practice in Second Language Acquisition*. New York: Pergamon Press.
- Krivonos, Paul D. (2007). *Communication In Aviation Safety: Lessons Learned And Lessons Required*, Regional Seminar of the Australia and New Zealand Societies of Air Safety Investigators, 4.
- Language Testing Criteria for Global Harmonization, ICAO Cir 318, (2009)

Manual on the Implementation of ICAO Language Proficiency Requirements, Doc 9836, (2010).

Orasanu, J., Davison, J., and Fischer, U. (1997).
What Did He Say? Culture and Language
Barriers to efficient Communication in
Global Aviation, International Symposium on
Aviation Psychology, 673-678.

Merriam, Sharan B. (1998). Qualitative Research
and Case Study Applications in Education.
San Francisco: Jossey-Bass

Sexton, J. B. and Helmreich, R. (1999). Analyzing
Cockpit Communication: The Links
Between Language, Performance, Error, and
Workload. International Symposium on
Aviation Psychology, 689-695

SHY 65-01 31 Ocak (2007) Tarihli 26420 Sayılı
Hava Trafik Kontrol Hizmetleri Personeli Lisans ve
Derecelendirme Yönetmeliği